

Przemoc nastoletnich dzieci wobec rodziców

Przemoc w domu kojarzy nam się najczęściej z sytuacją, w której rodzic znęca się nad drugim rodzicem bądź swoim dzieckiem. Ale czy tylko dorośli są sprawcami przemocy?

Niestety nie- zdarza się, że to również dzieci stosują przemoc wobec własnych rodziców. Według danych Komendy Głównej Policji wynika, że w Polsce w pierwszym półroczu 2013r. o przemoc domową podejrzewanych było 114 nieletnich¹, zaś w roku 2012 aż 281 nieletnich². Dane te nie odzwierciedlają rzeczywistego problemu przemocy, gdyż wiele z nich nie jest zgłaszanych do instytucji i organizacji pomocowych, a często te które są zgłaszane trafiają do jednego zbioru: "przemoc w rodzinie".

Jak można zdefiniować "przemoc wobec rodziców"?

Nie istnieje jednoznaczna definicja przemocy wobec rodziców. Terminem tym można określić wszystkie te sytuacje, w których rodzice czują się zawstydzeni, poniżeni i pozbawieni władzy przez dzieci przejmujące władzę w sytuacjach podlegających kontroli rodziców³.

Jakie formy przybiera przemoc nastolatków wobec rodziców?

Najczęściej zauważalną formą przemocy dzieci wobec rodziców jest przemoc psychiczna: krzyki, kłótnie, znieważenia, szantaż, wymuszenia, wyzwiska, wyśmiewanie, obrażanie w obecności innych osób dorosłych, chęć wymuszenia na rodzicach większych swobód czy pieniędzy, prowokacja.

Rodzice doświadczają również przemocy fizycznej ze strony swoich dorastających dzieci np. uderzenia w twarz, popchnięcia, szarpanie, bicie pięścią⁴.

¹ <http://www.statystyka.policja.pl/st/informacje/91165,Przeciwno-przemocy-domowej-dane-za-polrocze-2013.html>, 11.02.2014

² <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>, 11.02.2014

³ http://www.wroclawpsychoterapeuta.pl/dzieci_stosujace_przemoc.php

⁴ T. Sołtysiak, Cz. Cekiera, Nie krzywdź Rodzica Swego!. [W:] J. Papież, A. Płukis (red.), Przemoc dzieci i młodzieży, Wydawnictwo Adam Marszałek, Gdańsk 1998, s. 430-436.

Dlaczego młodzież jest agresywna?

Wiek dojrzewania jest ważnym momentem w życiu każdego nastolatka, to właśnie w tym okresie młody człowiek próbuje odnaleźć się w społeczeństwie, buduje własną tożsamość i próbuje odnaleźć się w nowych sytuacjach społecznych. Dzieci wchodzące w wiek dojrzewania przygotowują się do dorosłości, jednak mimo, że zaczynają wyglądać jak ludzie dorośli, w wielu sprawach są jeszcze dziećmi. To czas konfliktów z rodzicami, czas podważania autorytetów, czas gdy bardzo ważne (a bywa, że najważniejsze) stają się kontakty z rówieśnikami. Często pojawiające się w tym okresie impulsywność, drażliwość, wybuchowość, huśtawka nastroju, wzmożona konfliktowość powodują nasilenie zachowań agresywnych⁵.

Zaczepne, konfliktowe zachowania u nastolatków wynikają czasami z chęci zwrócenia na siebie uwagi (np. płci przeciwnej, nauczycieli albo rodziców, przez których czują się zaniedbywani). Jest to czas kształtowania osobowości oraz eksperymentowania z różnymi zachowaniami. Okres negacji i buntu wobec wartości, a także norm stawianych przez dorosłych.

Innym powodem tych zachowań może być nieumiejętność poradzenia sobie z własnymi emocjami i nieumiejętność rozwiązywania problemów, co rodzi napięcie, frustracje i agresję.

Na zachowania agresywne mają wpływ również złe wzorce, wyniesione przede wszystkim z domu rodzinnego, gdyż to one kształtują najsilniej osobowość młodego człowieka.

Odwołując się do przykładów z życia możemy powołać się na znane wszystkim stwierdzenie "Przemoc rodzi przemoc"- młodzi ludzie uczą się prawa pięści. Rozwijając naszą myśl pragniemy ukazać zależność, iż młodzi ludzie widząc, że dorośli używają (wobec nich, siebie nawzajem i otoczenia) obraźliwych słów oraz pełnych przemocy gestów, przyjmują taki sposób zachowania za obowiązujący i sami zaczynają go stosować. Mając na względzie, że to rodzic jest wzorem godnym naśladowania. Poza tym dziecko patrząc na przemoc uczy się, że tylko w taki sposób może zyskać respekt i szacunek środowiska. Jeśli dodatkowo rodzice powtarzają, że "życie jest brutalne, nie można być miękkim", to w dzieciach rodzi się przekonanie, że sposobem na życie i rozwiązywanie problemów jest agresja.

⁵ W. Gruszczyński, B. Gruszczyński, J. Olas, Badanie nad przyczynami i przejawami zachowań agresywnych młodzieży z Kliniki Psychiatrycznej Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi. [W:] M. Bienczycka- Anholcer (red.), Przemoc i agresja jako zjawiska społeczne, Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, Warszawa 2003, s.169

Kolejnym powodem może być również chęć przejęcia kontroli nad swoim życiem i nad życiem rodziców, czyli chęć sprawowania władzy w domu. Ponadto jeśli dziecko widzi, że rodzic jest podatny na jego wpływy i pozwala na złe traktowanie rodzici to mechanizm nasilenia zachowań agresywnych i stopniowego zarządzania rodzicem.

Duży wpływ na zachowania agresywne u nastolatków mają również niewłaściwe wzorce rozpowszechniane w mediach. Młodzi ludzie stykając się z taką ilością przemocy, jaka występuje w programach informacyjnych, filmach sensacyjnych, grach komputerowych, oswiają się z brutalnością i znieczulają na nią. Agresywne sceny kumulują w młodych widzach napięcie, które w okresie nastoletnim i tak jest olbrzymie.

Na szerzenie się postaw agresywnych u młodych osób wpływ mają również wzorce rówieśnicze. Gdy nastolatek widzi, że brutalny kolega ma w szkole czy na podwórku wysoką pozycję, wzbudza powszechny posłuch i "szacunek", to często chce iść w jego ślady⁶. Młodzi ludzie często też chcą zaimponować swoim rówieśnikom, ukazując swoją siłę i potęgę nad innymi. Ukazując swoją przewagę nad rodzicem imponują kolegą, jednak nam dorosłym ukazują swoją niemoc i potrzebę niesienia pomocy.

Przytoczone przykłady zachowań agresywnych potwierdzają tezę, że to rodzina w dużej mierze ma ogromny wpływ na kształtowanie się młodego człowieka. Obserwacja dziecka, wyznaczanie jasnych granic oraz zwrócenie uwagi na sposób spędzania czasu wolnego przez dziecko oraz na środowisko rówieśnicze są istotnym elementem wychowania.

Powodów agresji może być wiele i niekoniecznie są one do końca zrozumiane przez samego sprawcę. Warto się jednak zastanowić, w którym momencie nastąpiły zmiany w zachowaniu dziecka i co może być ich przyczyną np. czy są to zmiany zachodzącymi w środowisku rodzinnym (np. strata kogoś bliskiego, zmiana miejsca zamieszkania, konflikty – problemy rodzinne itp.) czy w środowisku szkolnym (zmiana szkoły, zmiana rówieśników, zainteresowań itp.).

Dlaczego rodzice milczą?

Rodzice, wobec których dzieci stosują przemoc, czują się źle, są bezsilni, dlatego też często nie szukają pomocy, ponieważ czują się zawstydzeni i upokorzeni. Ich obraz samych siebie jako rodziców jest zły, gdyż uważają że powiedzenie "moje dziecko mnie bije" oznaczałoby przyznanie się, że nie poradzili sobie z wychowaniem,

⁶ <http://piotrernst.blox.pl/2006/05/Agresja-nastolatkow.html>, 11.02.2014

nie sprawdzili się jako rodzice. Można przypuszczać, że czują się również zażenowani, by mówić o doznawanych krzywdach i lęku, który jest wpisany w ich codzienność.

W jaki sposób można sobie poradzić z agresywnym zachowaniem dziecka?

Gdy sytuacja zdarza się po raz pierwszy należy dziecko obserwować. Gdy jednak agresja zaczyna się nasilać należy skorzystać z pomocy specjalistów, ponieważ rodzice sami z tym problemem nie będą w stanie sobie poradzić.

Zachęcamy do szukania pomocy psychologicznej w poradniach psychologiczno – pedagogicznych, w ośrodkach pomocy społecznej, w powiatowych centrach pomocy rodzinie, telefonie zaufania- Niebieska Linia 801-120-002. W tych placówkach znajdą Państwo specjalistów, którzy we współpracy z Państwem rozpoczną działania mające na celu rozwiązanie problemu⁷.

Karolina Frąk- pedagog szkolny

Zespół Szkół w Bronikowie

Magdalena Franek- Dalaszyńska- pedagog szkolny

Zespół Szkół w Czaczu

⁷ <http://www.familie.pl/artukul/Dzieci-bija-swoich-rodzicow,2373,1.html>, 11.02.2014